

Purjehdus osallisuuteen - Merivalmennustoimintaan ja seikkailukasvatusmenetelmään pohjautuvan osallistavan toiminnan juurruttaminen

Toimintamalli ”Purjehdus osallisuuteen” kuvaa Jiippi-hankkeessa sovellettuja ja kehitettyjä menetelmiä ja niiden juurruttamista käytäntöön eri yhteyksissä.

Taustaa

Jiippi-hanke (2023-2026) oli nuorille aikuisille suunnattu osallisuushanke, jossa sovellettiin ja kehitettiin seikkailukasvatuksen ja merivalmennuksen menetelmiä. Keskeisenä tavoitteena oli vahvistaa yhteiskunnallista osallisuutta ja yhteisöllisyyttä merivalmennuksen ja seikkailukasvatuksen menetelmin. Hankkeessa kehitettiin yksilöllisesti räätälöityjä reittejä opiskeluun tai työelämään siirtymiseksi.

Hankkeessa kehitetty malli sisältää mielekästä ja osaamista lisäävää toimintaa, se antaa osallistujille vertaistuellisen yhteisön sekä joustavaa tukea oman suunnan löytämiseen. Toiminta oli suunnattu pääkaupunkiseudulla asuville 18–35-vuotiaille nuorille aikuisille, jotka olivat työ- tai opiskelupaikan ulkopuolella tai joilla oli muita kasautuneita haasteita. Hanke oli Euroopan Unionin osarahoittama.

Toteuttajat ja kumppanuudet

Hanketta toteuttivat Valo-Valmennusyhdistys ja Y-Säätiö. Toiminta perustui laajaan yhteistyöverkostoon. Siihen lukeutui vene- ja purjehdustoimijoita, koulutusorganisaatioita, työllisyys- ja sosiaalipalveluita, seikkailukasvatustoimijoita sekä vapaaehtois- ja kansalaisjärjestöjä. Osa toiminnasta, esimerkiksi merivalmennus, voidaan hankkia ostopalveluna.

Ratkaisun perusidea ja keskeisimmät käytänteet

- Menetelmässä purjehditaan, melotaan, retkeillään ja tehdään asioita yhdessä. Sen myötä vahvistuneen minäpystyvyyden kokemuksen ja ryhmäytymisen myötä osallistujien kynnys edetä jatkopoluille, joihin mallissa tuetaan ja ohjataan joustavasti.
- Meritoiminta on mielekästä mm. seuraavista syistä: kun ollaan samassa veneessä, tulee jokaisen aidosti toimia tiiminä. Tähän liittyy myös seikkailukasvatukselle ja merivalmennukselle ominainen prosessi, johon kuuluu ennakkotapaamisia ja reflektointia; tämä lisää ryhmäytymistä ja sosiaaliset verkostot laajenevat. Meri on aina erilainen, se haastaa pois mukavuusalueelta. Vahvat elämykset ja omista kuvioista pois pääseminen voivat avata uusia ajatuksia ja toimintamalleja. Lisäksi toiminta avaa lähimatkailun ulottuvuuksia: upea saaristo on kenen tahansa saavutettavissa esimerkiksi yhteisaluksilla.
- Osallistujia kannustetaan ja tuetaan omatoimiseen retkeilyyn, eikä harrastamisen tarvitse olla rahasta kiinni: ohjaajat opastavat hankkimaan lainavarusteita ja löytämään matalan kynnyksen retkikohteita.
- Mallissa autetaan etsimään keikkatöitä ja tutustutaan kiinnostaviin opiskelumahdollisuuksiin. Myös ammatillisen tutkinnon osien suorittaminen hankkeessa on tietyn ehdoin mahdollista. Näitä tutkinnon osia on suoritettu kahteen eri ammattioppilaitokseen, ja muutama osallistuja on siirtynyt sitä kautta tutkinto-opiskelijaksi. Ainakin yksi on valmistunut, kahdella se on lähellä. Hankkeen myötä on syntynyt myös 11 osallistujan perustama oma veneily-yhdistys, joka omistaa pienen matkapurjeveneen ja jolla nuoret omatoimisesti purjehtivat.
- Mallissa pyritään luomaan mahdollisimman esteettömiä ympäristöjä ja jokainen hakija otetaan yksilöllisesti huomioon. Toimintaa leimaa ehdoton syrjimättömyyden periaate, ja osallistujat tutustuvat rauhassa toisiinsa ennen purjehduksia ja muita retkiä.
- Mallissa tehdään seurantatutkimusta ja vaikutusten arviointia. Palaute ja arviointi ovat mukana kaikessa toiminnassa: siten osallistujalle syntyy aktiivinen rooli kehitys- ja tutkimustyöhön.
- Osallistujilla on keskeinen rooli toiminnasta viestimisessä.

Toimintaympäristö

- Merivalmennustoiminta tapahtuu ohjatusti purjehdukseen soveltuissa ympäristöissä. Seikkailukasvatusta voi kuitenkin soveltaa lähes missä tahansa, missä on mahdollisuus kokea omien rajojen ylittämistä ohjatusti ja turvallisesti. Mallissa kuitenkin toimitaan kansallispuistoissa ja muissa vaelluskohteissa. Mallin uraohjaustoimintaa voi soveltaa missä tahansa ja se toimii myös etäyhteyksillä.

- Toimintamalli on sovellettavissa esimerkiksi kuntien tai hyvinvointialueiden, seurakuntien tai koulujen tms. toimijoiden käyttöön.

Kohderyhmä ja asiakasymmärrys

Mallia on testattu nuorille aikuisille (18-35 v.), jotka ovat vailla työ- tai opiskelupaikkaa tai joilla on muutoin kasautuneita haasteita. Haasteet ovat hyvin moninaisia; suurin osa on työ- ja opiskelumaailman ulkopuolella. Taustalla on taloudellisia huolia, seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuoli-identiteettiin liittyviä kysymyksiä, terveyshuolia ja yksinäisyyttä. Mallia voi räätölöidä lähtökohtaisesti mille tahansa kohderyhmälle, joka tarvitsee tukea aktivoitumiseen, itsetunnon vahvistumiseen ja vuorovaikutustaitoihin.

Mallin suorat hyödyt tulevat kohderyhmälle, mutta sen tulokset voivat tukea myös sekundaarisia kohderyhmiä: heidän parissaan työskenteleviä toimijoita ja muita välillisiä tahoja, esim. kohderyhmän lähipiiriä. Parhaimmillaan vaikutukset säteilevät laajemmin yhteiskuntaan vahvistuneen osallistumisen seurauksina.

Jiippi- ja Venda -hankkeissa saadun tutkimusaineiston perusteella malli tukee erityisen hyvin nuoria aikuisia, joilla on laaja-alaisia haasteita saada otetta yhteiskunnan odottamista toimintamalleista ja joiden usko omiin kykyihin on heikkoa.

Arvioinnin tuloksia

Venda-hankeen (2021-2023) tavoitteena oli nuorten aikuisten sosiaalisen osallisuuden, toimintakyvyn sekä koulutus- ja työelämävalmiuksien vahvistaminen merivalmennuksen ja seikkailupedagogiikan sekä riittävän ohjauksellisen tuen menetelmin.

Kaksivuotisessa hankkeessa kohderyhmänä olivat koulutuksen ja työn ulkopuolella olevat yli 18-vuotiaat nuoret ja nuoret aikuiset, joilla oli vaikeuksia kiinnittyä säännölliseen toimintaan elämäntilanteen ja yksilöllisten haasteiden vuoksi. Suurin osa osallistujista oli hankeaikana koulutuksen tai työelämän ulkopuolella. Monella nuorella oli mielenterveysongelmia, sosiaalisten tilanteiden pelkoa, päihde- ja rikostaustaa, työttömyyttä, yksinäisyyttä tai hakija ilmoitti hakevansa uutta suuntaa elämälleen. Hankkeen toimintaan osallistui yhteensä 60 nuorta.

Hanke tarjosi nuorille positiivisia kokemuksia kannustavassa ilmapiirissä antaen samalla mahdollisuuksia itsensä voittamiseen. Nuorten tuottaman arviointiaineiston mukaan he

saivat uskallusta ja rohkeutta arkeensa myös hankkeen ulkopuolelle. Aiemmin introverteiksi itsensä kokeneet nuoret, jotka olivat viettäneet suurimman osan aikaansa yksin kotona, aktivoituivat hankkeen ansiosta myös kodin ulkopuolelle ja he kokivat saaneensa arkeensa rutiineja ja uutta merkitystä, jotka vaikuttivat useille elämän osa-alueille.

- Omien vahvuuksien hahmottaminen ja kyky toimia hankalissakin tilanteissa parani ja se puolestaan vaikutti positiivisesti tulevaisuuden suunnitelmiin.
- Hanke tuki nuorten opintojen suunnittelua tai ohjasi nuoria opintopoluille tai niitä tukevan kuntoutuksen piiriin. Hanke tuki vahvasti yhteisön syntymistä ja osallistuneiden nuortensosiaalinen kanssakäyminen jatkuu myös hankkeen ulkopuolella ja sen päätyttyä.
- Hankkeessa tuotettu materiaali merivalmennuksen ja seikkailupedagogiikan menetelmien sekä ohjauksellisen tuen hyödyntämisestä tuo uutta tietoa ja osaamista sosiaalisen osallisuuden, toimintakyvyn sekä koulutus- ja työelämävalmiuksien vahvistamiseen tähtäävään työhön.

Jiippi-hankkeen arviointitutkimuksen (Saija Turunen 2026) mukaan hankkeen keskeinen vaikutus on osallistujien kokemuksellisissa ja prosessimaisissa muutoksissa: kuulumisen tunteen, minäpystyvyyden, toimijuuden ja hyvinvoinnin kasvu, jotka muodostavat perustan myöhemmille siirtymille koulutukseen tai työelämään. Vaikuttavuutta selittävät mekanismit ovat yhteisöllisyys, kokemuksellinen oppiminen (mm. merivalmennus), turvallinen haastaminen, reflektio ja monialainen henkilöstö. Muutokset ilmenevät ensin kokemuksellisina ja voivat kumuloitua rakenteellisiksi siirtymiksi, mutta välittömät koulutus- ja työsiirtymät eivät koske kaikkia osallistujia.

Juurrutus

Ydin ja tavoite: Juurrutetaan Jiippi-mallin kokemuksellinen merivalmennus ja seikkailukasvatus osaksi paikallisia nuorten palveluja siten, että osallistujien minäpystyvyys, yhteisöllisyys ja siirtymät koulutukseen/työhön vahvistuvat.

Pilotointi:

Käynnistetään 1–3 vuoden pilotti (90 osallistujaa / 3 vuotta tai pienempi malli). Pilotista tehdään modulaarinen paketti, joka mahdollistaa eri toimijoiden asteittaisen käyttöönoton. Ryhmätapaamisia on viikoittain ja jokaisella osallistujalla on vuosittain mahdollisuus 5-10 yksilö- tai pienryhmätapaamiseen.

- Toiminnan resurssit riippuvat aikataulusta ja kohderyhmän koosta. Kolmen vuoden projektissa vaikutukset alkavat näkyä ja tapahtuu sitoutumista uusiin
- verkostoihin näyttäisi syntyvän selkeästi. Mallin soveltaminen alkaa suunnittelusta, toteuttajien ja kohderyhmän valinnasta sekä rahoituksen hakemisesta.
- Toiminta sisältää vuosittain noin 30 purjehdus- tai vaelluspäivää.
- Toiminnassa on uraohjausta ja ilmaisutaitoharjoituksia sekä asumisen ja arjen hallinnan ohjausta. Toiminnasta tehdään aktiivista viestintää ja vaikutusten arviointia.
- Purjehdus ja melontatoiminnoissa rakennetaan yhteistyötä merenkulun toimijoiden kanssa.

Toimivuuden ja käyttöönoton ehdot:

- Työntekijöitä mallissa sellaisenaan on 3-4, eli syntyy yhteensä 12 henkilötyövuoden palkkakustannukset. Työntekijöiltä edellytetään soveltuvan koulutuksen (esim. sosiaali- ja terveysala tai kasvatusala) lisäksi seikkailukasvatusmenetelmän ja ympäristön tuntemusta ja aitoa kykyä toimia luontoympäristössä haastavien asiakasryhmien kanssa pitkäjännitteisesti.
- Mallia sovelletaan sellaisen organisaation puitteissa, jolla on tapaamisiin soveltuvia toimitiloja.
- Toiminnan keskeisimmät kustannukset koostuvat matkakuluista, ruokakustannuksista, merivalmennuksen ostopalveluista, varuste- ja vakuutus kustannuksista sekä tila- ja kalustevuokrista. Kokonaiskustannusarvio neljän vuoden projektille tässä muodossa on noin 70000 euroa. Arvioiden mukaan yhden syrjäytyneen ihmisen elinikäinen kustannus yhteiskunnalle on 1-1,2 mEur, jolloin yhdenkin osallistujan kuntoutumisen pysyvään osallisuuteen kattaa kokonaiskustannukset valtiontasolla.

Yksittäisten toimintaosoiden juurutusmahdollisuuksia:

- Kunnat ja hyvinvointialueet: integroivat uraohjauksen ja arjenhallinnan osaksi nuorten palveluita; tarjoavat tiloja, rahoitusosuuksia ja koordinaatiota; vastaavat viestinnästä ja vaikuttavuusseurannasta.
- Oppilaitokset ja ammatillinen koulutus: tunnistavat ja hyväksyvät hankkeessa suoritettavia tutkinnon osia; tarjoavat uraohjausta ja siirtymäpolkuja opiskeluun.
- Meritoimijat ja veneseurat: tuottavat merivalmennuksen ostopalveluna, vuokraavat aluksia ja varusteita sekä kouluttavat vapaaehtoisia ohjaajia; varmistavat turvallisuus- ja vakuutus käytännöt.

- Seurakunnat, järjestöt ja vapaaehtoisverkostot: isännöivät pienimuotoista seikkailukasvatusta, järjestävät tapaamisia ja vertaistukea sekä tarjoavat vapaaehtoistyöpanosta.
- Sosiaali- ja terveysjärjestöt: vastaavat osallistujien yksilöllisestä arvioinnista, tukitoimista ja tarvittaessa matalan kynnyksen psykososiaalisesta tuesta.
- Paikalliset yhdistykset (esim. nuorten veneily-yhdistykset): ylläpitävät omatoimista harrastustoimintaa, tarjoavat lainavarusteita ja toimivat siirtymävaiheen tukena.

Vinkkejä mallin soveltajille:

- Toimintamallin käynnistämisessä kannattaa tutustua Venda, Jiippi- ja Meriheimo -hankkeiden aineistoon. Osa aineistosta löytyy Jiippi-net verkkosivustolta. Valo-Valmennusyhdistys ry ja Y-Säätiö tarjoavat konsultointia ja tukiaineistoa toiminnan aloittamiseksi.
- Toimintamallia voi soveltaa myös pienimuotoisesti ja asiakaslähtöisesti. Esimerkiksi nuorten aikuisten perustama veneily-yhdistys Kelluva Karhu Ry syntyi, kun Jiippi-hankkeeseen osallistuneet nuoret halusivat aloittaa omatoimisen purjehdusharrastuksen, jonka toiminnassa sovelletaan hankkeessa opittujen veneilytaitojen lisäksi niin ikään opittuja yhteistoimintataitoja. Hankkeen työntekijät ovat opastaneet yhdistyksen toiminnan alkuvaiheessa.

Lisätietoja: <https://ysaatio.fi/jiippi.hanke>